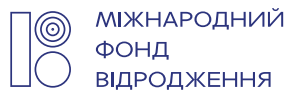

Нова політика ЄС
з «циркулярної»
економіки:

МОЖЛИВОСТІ
для **УКРАЇНИ**

Публікація видана аналітичним центром DiXi Group в рамках проекту «Моніторинг та просування виконання Україною Угоди про асоціацію в частинах енергетики та довкілля. Продовження», що отримав фінансову підтримку Міжнародного фонду «Відродження».

Думки та позиції, викладені у цій публікації, є позицією ГО «Діксі Груп» та не обов'язково відображають позицію Міжнародного фонду «Відродження».

Аналітичну записку можна завантажити на сайті DiXi Group (<http://dixigroup.org>).

ЗМІСТ

План дій щодо «циркулярної» економіки: короткий огляд.....	2
Питання енергетики та клімату.....	6
Позиції стейкхолдерів.....	8
Ситуація в Україні.....	9
Рекомендації.....	12

ПЛАН ДІЙ ЩОДО «ЦИРКУЛЯРНОЇ» ЕКОНОМІКИ: КОРОТКИЙ ОГЛЯД

Економіка замкнених циклів є концепцією управління ресурсами, що стрімко набуває глобальної популярності та визнається в науковій літературі як один з ключових рушіїв для досягнення цілей Паризької угоди. Від першої згадки про «циркулярність» економіки минуло 30 років¹, втім тільки після офіційного впровадження у ЄС її популярність стрімко зростає², а світові лідери поступово усвідомлюють її значущість для досягнення сталого розвитку³.

11 березня 2020 року Європейська Комісія ухвалила План дій щодо «циркулярної» економіки (Circular Economy Action Plan)⁴. Він є важливою складовою порядку денного стратегії Європейського «зеленого» курсу (European Green Deal). Метою даного Плану є скорочення споживання в ЄС та подвоєння повторного використання ресурсів у найближчі десятиліття, одночасно сприяючи економічному зростанню.

Реалізація заходів Плану може збільшити ВВП ЄС на додаткові 0,5% до 2030 року та створити близько 700 тис. нових робочих місць⁵.

План дій описує ініціативи для всього життєвого циклу продукції – від проектування та виготовлення до споживання, ремонту, повторного використання, переробки та повернення ресурсів в економіку. В даний час життєвий цикл багатьох продуктів широкого вжитку занадто короткий, їх не можна повторно використовувати, відремонтувати чи переробити, або ж вони підлягають використанню лише одноразово.

Лінійна структура виробництва та споживання («take-make-use-dispose») не дає виробникам стимулу виготовляти більш стійкі продукти. Ініціатива нової політики щодо сталості продукції⁶ має на меті змінити цю ситуацію за допомогою дій, спрямованих на «озеленення» не тільки економіки, а й продуктів, що використовуються у повсякденному житті.

1 Pearce, D., & Turner, R. (1990). Economics of natural resources and the environment. Baltimore: Johns Hopkins University Press

2 EC (2015). Closing the Loop – An EU Action Plan for the Circular Economy. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions // <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0614>

3 WEF (2014). Towards the Circular Economy: Accelerating the scaleup across global supply chains. World Economic Forum. Geneva, Switzerland

4 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_420

5 https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/new_circular_economy_action_plan.pdf

6 https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/sustainable_products_circular_economy.pdf

До основних напрямків реалізації Плану дій щодо «циркулярної» економіки належать наступні:

ПІДТРИМКА ВИПУСКУ «ДОВГОВІЧНИХ» ПРОДУКТІВ

У рамках цієї ініціативи та, де це доречно, за допомогою окремих інструментів, Єврокомісія розгляне встановлення принципів сталості. Нові правила, зокрема, стосуватимуться необхідності покращити довговічність, повторне використання, оновлення та ремонтпридатність, вирішення проблеми наявності небезпечних хімічних речовин у продуктах та збільшення вмісту переробленої продукції. Також Єврокомісія має на меті обмежити одноразове використання та протидіяти передчасному застаріванню продукції, що виготовляється. Введення заборони на утилізацію непроданих товарів тривалого користування також буде частиною заходів.

Для того, щоб випуск продукції пристосовувався до кліматично нейтральної, ресурсоефективної та кругової економіки, скоротив обсяг відходів та забезпечив високу продуктивність учасників сталого розвитку, Єврокомісія запропонує законодавчу ініціативу щодо сталої продуктової політики. Основою цієї ініціативи буде розширення Директиви 2009/125/ЄС, яка встановлює рамки для визначення вимог із екодизайну, що застосовується до енергоспоживчих продуктів. Сферу застосування Директиви розширять на якомога більше типів продукції.

У межах цієї ініціативи Єврокомісія визначає пріоритетні ланцюги доданої вартості та товари, такі як електроніка, ІКТ, текстиль, меблі та «проміжні товари із високим впливом», зокрема сталь, цемент та хімікати. Список є відкритим і може бути доповнений із часом. Аби вимоги до продукції відповідали згаданим вище принципам сталості, Єврокомісія пропонує⁷:

- прийняти та впровадити новий робочий план з питань екодизайну та енергетичного маркування (Ecodesign and Energy Labelling Working Plan) на 2020-2024 роки;
- переглянути Директиву 2009/125/ЄС та вимоги до груп продукції на основі критеріїв та правил, встановлених згідно з Регламентом (ЄС) № 66/2010 (EU Ecolabel Regulation), підходів щодо екологічного «сліду» та «зелених» державних закупівель;
- створити подальші критерії стійкості не лише продуктів, а й послуг, включаючи соціальні;
- створити Європейський простір даних для «розумних» додатків (European Dataspace for Smart Circular Applications);
- удосконалити реалізацію вимог щодо сталого розвитку спільно з національними урядами.

ПОСИЛЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ СПОЖИВАЧІВ ТА ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Єврокомісія працюватиме над посиленням ремонтпридатності продукції. Мета даної ініціативи полягає у внесенні «права на ремонт» (right to repair) у політику ЄС щодо споживачів та реалізації товарів до 2021 року. План також передбачає заходи щодо надання споживачам більш достовірної інформації про продукцію в місці продажу, в тому числі про строк використання товарів та інші показники.

Єврокомісія запропонує компаніям обґрунтовувати екологічність своєї продукції, використовуючи методи оцінки екологічного «сліду». Будуть запропоновані більш жорсткі правила для боротьби з грінвошингом та передчасним застаріванням продукції. Таким чином, споживачі матимуть доступ до достовірної інформації щодо ремонтпридатності та довговічності продукції, що допоможе направити вектор вибору покупця на більш екологічні товари.

Ініціативи та законодавство ЄС вже, певною мірою, мають вплив на аспекти стійкості продуктів та можливостей споживачів. Зокрема, Директива 2009/125/ЄС щодо екодизайну успішно ре-

⁷ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2020/EN/COM-2020-98-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>

гулює вимоги до енергоефективності та деякі питання обігу товарів. У той же час, такі інструменти як Регламент (ЄС) № 66/2010 та критерії «зелених» державних закупівель є ширшими за обсягом, але мають менший вплив через добровільний характер використання даних інструментів. І хоча «зелені» закупівлі є добровільним інструментом, Єврокомісією він визнається як потужний стимул для екологічних інновацій⁸.

Серед іншого, Брюссель запропонує⁹ мінімальні обов'язкові критерії та цілі «зелених» закупівель у галузевому законодавстві та на етапі обов'язкової звітності органів влади. Ці заходи будуть спрямовані на запобігання невиправданому адміністративному тягарю для закупівельників. Крім того, Єврокомісія продовжить підтримку через навчання та розповсюдження передової практики, а також заохочення закупівельників у державному секторі до участі в ініціативі Public Buyers for Climate and Environment.

ПІДВИЩЕННЯ ПОВТОРНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ У ПРОМИСЛОВОСТІ

Перехід до «циркулярності» відіграє важливу роль у трансформації галузей промисловості. Даний перехід може створити значну економію ресурсів у межах виробничих процесів, створити додану вартість та розширити економічні можливості промислових підприємств. В поєднанні з цілями, визначеними у промисловій стратегії (Industrial Strategy), Єврокомісія планує забезпечити більшу «циркулярність» у промисловості шляхом:

- оцінки варіантів у контексті перегляду Директиви 2010/75/ЄС про промислові викиди (Industrial Emissions Directive);
- сприяння міжгалузевій співпраці через розробку самими промисловцями системи звітності та сертифікації;
- впровадження Плану дій з питань біоекономіки (Bioeconomy Action Plan);
- сприяння використанню цифрових технологій для відстеження, планування та фіксації руху ресурсів;
- сприяння використанню «зелених» технологій через реєстрацію Схеми верифікації екологічних технологій ЄС (EU Environmental Technology Verification scheme) як сертифікаційного знака ЄС.

Більшість екологічних проблем мають транскордонний характер та вирізняються глобальним впливом, тому піддаються ефективному вирішенню лише за допомогою міжнародної співпраці. З цієї причини Лісабонський договір¹⁰ встановлює, що однією з ключових цілей політики ЄС щодо навколишнього середовища є сприяння заходам на міжнародному рівні для вирішення регіональних чи світових екологічних проблем, зокрема боротьби зі змінами клімату. ЄС бере активну участь у розробці, ратифікації та реалізації багатосторонніх екологічних угод.

У цьому аспекті План дій вимагає систематичної роботи із переходу до глобальної кругової економіки, включаючи багатосторонній діалог. Розширена мережа зовнішніх зв'язків ЄС та його глобальна сила надають великі перспективи для просування ключових політик та підходів у напрямку «циркулярної» економіки на міжнародному рівні. Відповідно до робочого документу Єврокомісії (Commission Staff Working Document)¹¹, до інструментів міжнародного виміру належать наступні:

- політичний діалог, торгівля, технічна, фінансова допомога та інвестиції для сприяння «циркулярній» економіці у країнах-партнерах (як частина більш широких зусиль щодо сприяння кліматичній нейтральності та сталому розвитку);

8 https://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm

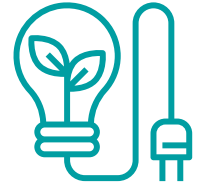
9 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

10 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2007:306:TOC>

11 https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/leading_way_global_circular_economy.pdf

- узгодження, де це доцільно, норм та стандартів щодо «циркулярної» економіки ЄС, відповідних політик (включаючи екодизайн);
- нові бізнес-моделі, ефективне використання ресурсів та чистих технологій;
- безпечне управління хімічними речовинами;
- масштабні заходи щодо запобігання та поводження з відходами (включаючи плани запобігання та управління відходами, узгоджені з ієрархією відходів та цілями кругової економіки);
- розширені схеми відповідальності виробників та схеми повернення застави для пластикової тари та упаковки;
- довготривале використання продуктів та інформування споживачів;
- підвищення кваліфікації та перекваліфікація.

ПИТАННЯ ЕНЕРГЕТИКИ ТА КЛІМАТУ

Стосовно змін клімату та енергетичної політики, в рамках підтримки випуску «довговічних» продуктів за допомогою законодавчих пропозицій, Єврокомісія розгляне встановлення принципів сталості та відповідних способів регулювання. Дані принципи будуть спрямовані на підвищення енерго- та ресурсоефективності в продуктах та зменшення викидів вуглецю при їх використанні.

Єврокомісія планує підвищити ефективність вимог щодо екодизайну для енергоспоживчих продуктів, у тому числі шляхом прийняття та впровадження нового робочого плану з питань екодизайну та енергетичного маркування (Ecodesign and Energy Labelling Working Plan) на 2020-2024 роки для певних груп товарів.

Варто також відмітити, що ініціатива «Хвиля реновації» (Renovation Wave), оголошена в стратегії Європейського «зеленого» курсу, що спрямована на покращення енергоефективності в ЄС, буде реалізована відповідно до принципів кругової економіки, зокрема завдяки оптимізації показників життєвого циклу та збільшення тривалості використання ресурсів.

У рамках спрямування коштів на підтримку прискореного «зеленого» переходу, дії Єврокомісії¹² будуть спрямовані на:

- посилення вимог до розкриття компаніями даних про довкілля у рамках майбутнього перегляду Директиви 2014/95/ЄС щодо розкриття нефінансової та різноманітної інформації деякими великими підприємствами і групами;
- підтримку ініціативи бізнесу щодо розробки принципів екологічного обліку, що доповнюватимуть фінансові дані;
- заохочувати інтеграцію критеріїв стійкості до бізнес-стратегій шляхом вдосконалення структури корпоративного управління;
- відобразити цілі, що пов'язані з круговою економікою, в рамках перегляду Європейського семестру (European Semester) та Керівних принципів надання державної допомоги (State Aid Guidelines) у галузі навколишнього середовища та енергетики;
- продовжувати заохочувати уряди до ширшого застосування цільових економічних інструментів, а саме екологічного податку, включаючи податки на сміттєзвалища та спалювання відходів, і дозволяти державам-членам ЄС використовувати ставки податку на додану вартість (ПДВ) для підтримки «циркулярних» заходів, орієнтованих на кінцевих споживачів.

У Плані також зазначається, що за останні кілька років дослідження показали істотний потенціал «циркулярної» економіки для покращення світової кліматичної ситуації. Модель кругової економіки, де цінність та життєвий цикл ресурсів підтримуються якомога довше, а утворення відходів мінімізується, зменшує тиск на природні ресурси і тим самим стимулює декарбонізацію світової економіки.

У цьому питанні, згідно з Планом, зусилля Єврокомісії будуть першочергово спрямовані на за-

побігання утворенню відходів, а саме на перетворення відходів у високоякісні ресурси. Правила щодо перевезення відходів, що сприяють утилізації або повторному використанню в межах ЄС, будуть переглянуті та спрямовані на обмеження експорту відходів, які спричиняють негативні наслідки та вплив на довкілля.

Більше того, Єврокомісія сприятиме посиленню синергії між заходами з розвитку «циркулярної» економіки та з досягнення кліматично нейтральної економіки. Зокрема, дії Брюсселя будуть спрямовані на аналіз впливу «циркулярності» на пом'якшення та адаптацію до змін клімату, вдосконалення інструментів моделювання щодо скорочення викидів парникових газів на рівні ЄС та окремих держав. Також Єврокомісія планує співпрацювати з державами-членами ЄС щодо включення «циркулярності» у майбутні перегляди національних планів з енергетики та клімату (National Energy and Climate Plans) та в інші документи кліматичної політики.

ПОЗИЦІЇ СТЕЙКХОЛДЕРІВ

Оприлюднена «дорожня карта» передбачає розробку низки законодавчих ініціатив, що вплинуть на всіх виробників у ЄС, перш за все - у таких сферах, як текстиль, будівлі та електронне обладнання.

Саме тому ініціативи Єврокомісії вже викликають суперечки серед стейкхолдерів. Представники організацій, що займаються питаннями сталого управління ресурсами, розчаровані¹³, що План не передбачає подальших зусиль щодо утилізації твердих побутових відходів з полігонів. Навіть з урахуванням прогресу в їх переробці, приблизно 175 млн тонн відходів все ще щорічно ввозяться в Європу (не включаючи великої кількості відходів мінеральної сировини, які також збираються на звалищах). Це призводить до понад 140 млн тонн викидів CO₂-екв. Підписанти просять Єврокомісію та розробників політики застосовувати найефективніші заходи, щоб якомога швидше мінімізувати масштабні сміттєзвалища шляхом виконання існуючих цілей щодо побутових відходів¹⁴.

Рада європейської хімічної промисловості (European Chemical Industry Council) наголошує¹⁵ на створенні єдиного європейського ринку відходів, який би зупинив експорт відходів за межі Європи, сприяв інноваційним технологіям та кращому доступу до державного та приватного фінансування витрат на будівництво нових сміттєпереробних потужностей. Ці дії створили би належні умови для подальшого розвитку хімічної галузі.

Питання поводження з відходами, що окреслені у Плані, зачіпають також і представників торговельного бізнесу, що, в свою чергу, наголошують на перешкодах, які виникатимуть з прискореним переходом до економіки замкнених циклів¹⁶. Одну з перешкод вони вбачають у тому ж поводженні з відходами. За їх словами, законодавство ЄС про відходи потребує перегляду, щоб забезпечити ринок ЄС матеріалами для вторинної переробки. Для цього потрібно гармонізувати критерії мінімізації відходів у всьому ЄС та єдину практику щодо розширеної відповідальності виробників (Extended Producer Responsibility). Нові правила повинні заохочувати використання вторинної сировини при виробництві нових продуктів та надавати споживачам інформацію, необхідну для прийняття рішення щодо вибору товарів, не нав'язуючи їм непотрібну або заплутану інформацію.

Асоціація Glass for Europe, що об'єднує провідних виробників у скляній промисловості, погоджується¹⁷ із низкою дій, перелічених у Промисловій стратегії та Плані дій щодо «циркулярної» економіки, таких як інвестиції в інфраструктуру відновлюваної енергетики та підтримка досліджень. Представники сектору наголошують на важливості врахування усіх типів відновлюваних джерел енергії у сфері виробничих викидів та деталізації підходу до інфраструктури уловлювання та зберігання вуглецю. Glass for Europe також бачить значний потенціал у будівельній галузі, яка у питанні скорочення відходів функціонує менш ефективно.

13 <https://www.cewep.eu/wp-content/uploads/2020/03/Common-statement-landfill-diversion.pdf>

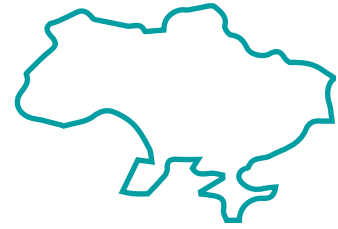
14 Там само.

15 <https://cefic.org/media-corner/newsroom/the-chemical-industry-provides-the-wheels-for-a-circular-economy-cefic-statement-on-the-publication-of-the-eu-circular-economy-action-plan/>

16 <https://www.eurocommerce.eu/media/174537/2020.03.11%20-%20Circular%20Economy%20PR.pdf>

17 <https://glassforeurope.com/europes-new-industrial-strategy-and-circular-economy-action-plan/>

СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ

Важливими програмними документами у сфері кліматичної політики в Україні є Національна стратегія управління відходами до 2030 року та Національний план управління відходами до 2030 року, Стратегія державної екологічної політики України на період до 2030 року, Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року та план її реалізації, Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року.

Національна стратегія управління відходами¹⁸, схвалена у 2017 році, є документом, який розпочинає реформу управління відходами з метою апроксимації директив ЄС у сфері управління відходами та передбачає ряд заходів, починаючи з підготовки та прийняття відповідного законодавства, введенням систем розширеної відповідальності виробника щодо певного виду відходів, розробленням технічних регламентів з питань поводження з відходами та закінчуючи розробленням регіональних планів управління відходами та будівництвом потужностей з оброблення відходів.

Національний план управління відходами до 2030 року¹⁹, схвалений у 2019 році, є детальною «дорожньою картою» виконання Національної стратегії, яка спрямована на побудову в Україні системи управління відходами на основі стандартів ЄС та економіки замкненого циклу. Даний документ містить пакет завдань щодо кожного виду відходів – від прийняття необхідної правової бази до конкретних заходів зі збирання, переробки та утилізації.

Стратегія державної екологічної політики України на період до 2030 року²⁰, схвалена у 2019 році, є оновленим документом, що має на меті не лише сприяти подоланню наслідків екологічних проблем, а й усувати причини їх виникнення. Дана стратегія та система заходів, що закладена в основу її створення, успішно діє в країнах ЄС та є доктриною формування нової екологічної політики з вектором на ресурсоефективну, циклічну та низьковуглецеву економіку.

Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року²¹, схвалена 2016 року, створена з метою вдосконалення державної політики у сфері зміни клімату для досягнення сталого розвитку держави, створення правових та інституційних передумов для забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку за умови економічної, енергетичної та екологічної безпеки і підвищення добробуту громадян. План заходів щодо виконання Концепції²² схвалено у 2017 році, він передбачає заходи щодо формування, забезпечення і реалізації державної політики у сфері зміни клімату та поступового переходу до низьковуглецевого розвитку.

Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року²³, розроблена на виконання міжнародних зобов'язань України згідно з положеннями Паризької угоди, рішення Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, а також на виконання розпоряджень Кабінету Міністрів. Дана стратегія передбачає скорочення викидів і збільшення поглинання парникових газів, впровадження екологічно безпечного виробництва із застосуванням «зелених» технологій у всіх секторах економіки.

Попри важливі програмні документи, що є чинними, в Україні поки не викристалізувалася ціліс-

18 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text>

19 <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnogo-planu-upravlinnya-vidhodami-do-2030-roku>

20 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

21 <https://www.kmu.gov.ua/npas/249573705>

22 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2017-%D1%80#n8>

23 https://menr.gov.ua/files/docs/Projekt/LEDS_ua_last.pdf

на політика із підтримки «циркулярної» економіки. Стан розвитку самих галузей «циркулярної» економіки в Україні експерти оцінюють як дуже низький або відсутній²⁴. З огляду на те, що пріоритетним питанням для економіки замкнених циклів є управління відходами, «циркулярність» наразі лише в планах. У Національній стратегії управління відходами в Україні до 2030 року жодного разу не згадано про Паризьку угоду, зміни клімату, парникові гази чи викиди, тоді як Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року та план її реалізації не містять жодної згадки про відходи.

Взаємозв'язок проявляється тільки у Стратегії низьковуглецевого розвитку України до 2050 року, де відходи від нафтопереробної галузі планують вилучати та максимально повторно вводити у господарський обіг як вторинні ресурси (один із кроків до «циркулярності»). Також Стратегія передбачає заходи зі зменшення витоків у газовому секторі, зменшення витоків при видобуванні, транспортуванні та переробці нафти, а також вилучення, використання й утилізації шахтного метану. Додатково однією із політик, що зазначається у документі, є спільне спалювання біомаси на електростанціях, що працюють на викопному паливі, з метою зниження викидів і зменшення використання викопного палива.

Отже, зазначені стратегічні документи передбачають мінімальну взаємодію та співпрацю профільних відомств. Подібна ситуація прослідковується у політиках багатьох інших країн²⁵.

Важливим питанням є заохочення уряду України до ширшого застосування цільових економічних інструментів, а саме екологічного податку, для підтримки «циркулярних» заходів. Варто зазначити, що надходження від сплати екологічного податку в Україні менші, ніж у сусідів-членів ЄС²⁶, а у перерахунку на євро значно зменшуються у динаміці. Це пояснюється тим, що різні види екологічних податків, які можуть стягуватися у країнах ЄС, частково співпадають з компонентами екологічного податку в Україні, та попри це екологічні податки ЄС включають такі види податків як транспортні податки і рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, води, користування надрами тощо.

Також проблемне питання постає у співвідношенні надходжень екологічного податку та видатків держави на охорону навколишнього природного середовища. У всіх країнах Європи, крім України, надходження від екологічного податку значно більші, ніж державні витрати на природоохоронні заходи²⁷. Беручи за приклад європейські країни, значну частину видатків на охорону довкілля Франція, Великобританія, Іспанія та Італія спрямовують на поведження з відходами. У Німеччині та Польщі на цей напрям охорони довкілля припадає до 20% видатків²⁸.

Торкаючись питання публічних закупівель, варто відмітити, що основним недоліком вважався вибір найдешевшої пропозиції без врахування інших критеріїв. Тобто, більш екологічні товари, послуги чи технології не мали можливості «перемогти» продукцію, виготовлену за «екологічно брудними» технологіями.

У період 2014-2019 рр. в Україні було реалізовано кілька проєктів²⁹ по впровадженню підходу сталих/«зелених» публічних закупівель із застосуванням таких критеріїв, як:

- енергоефективність;
- ресурсозбереження;
- хімічна безпека;
- запобігання забрудненню атмосферного повітря;

24 <http://dixigroup.org/storage/files/2020-05-26/european-green-dealwebfinal.pdf>

25 <https://guidehouse.com/-/media/www/site/downloads/energy/2018/circleconomyecofys2016circulareconomywhitepaper.pdf>

26 http://osf.org.ua/data/blog_dwnl/Ecology_Tax_from_A_to_Z.pdf

27 http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_ac_exp1r2&lang=en

28 http://osf.org.ua/data/blog_dwnl/Ecology_Tax_from_A_to_Z.pdf

29 https://keepwarmeurope.eu/fileadmin/user_upload/Learning_Centre/Ukraine/T2.6-1_Anastasiya_Klimina__Non-financial_criteria_during_state_procurement_and_investment_projects_implementation.pdf

- пом'якшення наслідків кліматичних змін;
- зменшення обсягів утворюваних відходів виробництва і споживання;
- дотримання соціальних стандартів і безпеки праці.

Додатково, у 2018 році в Україні стартувала EU Association Lab³⁰ – пілотна програма, покликана створити нову формацію державних службовців. У програмі команди на базі 1991 Open Data Incubator розвивають проекти, що сприятимуть наближенню України до ЄС. Одна з таких команд, «Лицарі зелених закупівель»³¹, створює сервіс, що допоможе замовникам тендерів використовувати при відборі підрядника не лише критерій найменшої ціни, а й екологічності та енергоефективності. Нововведення матиме подвійний ефект: держава при закупівлі керуватиметься ознакою якості, безпеки та довгострокової економії, а бізнес буде мотивований пропонувати інноваційні, енергозберігаючі та екологічні рішення, що і відповідає критеріям переходу до «циркулярної» економіки. Станом на грудень 2019 року, командою вже розроблений додаток, також успіхом можна вважати і те, що проєкт був підтриманий Мінекономіки, його прийняли на баланс для технічного адміністрування ДП «Прозорро», а Департамент регулювання публічних закупівель Мінекономіки визначений адміністратором наповнення ресурсу.

Із 19 квітня 2020 року вступив у дію закон³², який запроваджує новий метод оцінювання вартості життєвого циклу. Цей метод дозволяє замовнику оцінити усі витрати, пов'язані з експлуатацією і утилізацією предмету закупівлі, а відтак більш ефективно проводити закупівлі (напр., обирати необхідні товари та послуги замість «більш дешевого» – з подальшими суттєвими витратами на заміну чи ремонт). Завдяки впровадженню нової закупівельної політики публічний сектор має можливість реально вплинути на збереження ресурсів, зменшення забруднення довкілля і запобігання кліматичним змінам, стимулюючи інвестиції у виробництво більш екологічних товарів, послуг і технологій³³. Таким чином, законодавчі рішення та інновації забезпечують можливе зростання екологічної відповідальності бізнесу та поступові кроки, спрямовані на перехід до «циркулярної» економіки.

30 <https://www.eulab.com.ua/>

31 http://blog.1991.center/opendata/eulabpeople?fbclid=IwAR1u_80I6OeINSJDB7SygbpedANGuPMPpfEzNy51jYWK1aKFqIbkk1aUFPY

32 <https://me.gov.ua/InfoRez/Print?id=f46a9ba2-718d-45bb-aa1a-f5bbc9b6491b&tagId=7758c77b-e410-44ea-a07d-37f1799e11e5&tag=ZapitiKoristuvachiv&lang=uk-UA>

33 <https://ecolog-ua.com/news/novyj-zakon-pro-reformu-systemy-publichnyh-zakupivel-vstupyv-v-diyu-ekologichni-aspekty>

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- ✓ Уряду України (МЗС, Офіс віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, Мінприроди, Мінекономіки) ініціювати консультації на рівні Підкомітету асоціації з питань економіки та іншого галузевого співробітництва (як варіант – започаткування політичного діалогу високого рівня) щодо адаптації політик України та ЄС із підтримки «циркулярної» економіки;
  - Окремим предметом дискусій має стати узгодження підходів до оновлення вимог / стандартів до окремих категорій товарів та послуг, а також вплив на двосторонню торгівлю, необхідні обсяги технічної, фінансової допомоги та інвестицій;
- ✓ Уряду України розглянути можливість утворення міжвідомчого робочого органу для координації політик у сферах енергетики, клімату, захисту довкілля, управління природними ресурсами, промисловості та поводження з відходами – з метою їх синхронізації в напрямку підтримки кругової економіки;
- ✓ Уряду України (Мінприроди, Мінекономіки) поновити роботу над реалізацією Національної стратегії з управління відходами, а саме розробити законодавчу базу про відходи та вторинні ресурси; про захоронення відходів; про управління відходами видобувної промисловості; про побутові відходи; про відходи упаковки; про відпрацьовані нафтопродукти; про зняті з експлуатації транспортні засоби та ін.
- ✓ Народним депутатам України ініціювати проведення слухань на базі Комітету ВРУ з питань екологічної політики та природокористування щодо законодавчих ініціатив у сфері поводження з відходами та підтримки кругової економіки, у т.ч. розглянути проекти законів «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності у сфері поводження з відходами»³⁴, «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення системи поводження з небезпечними відходами»³⁵, «Про відходи електронного та електричного обладнання»³⁶, «Про внесення змін деяких законодавчих актів України щодо стимулювання зменшення обсягів скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти, викидів в атмосферне повітря та розміщення відходів»³⁷, «Про батарейки, батареї та акумулятори»³⁸ та інші дотичні;
- ✓ Суб'єктам законодавчої ініціативи, зокрема народним депутатам України, розглянути внесення зміни до Податкового та Бюджетного кодексів щодо акумулювання екологічних коштів у спеціальному фонді (фондах) виключно для цільового використання;
- ✓ Уряду України (Міненерго, Мінприроди) врахувати положення Плану дій щодо «циркулярної» економіки ЄС при підготовці та доопрацюванні Національного плану з енергетики та клімату та інших стратегічних документів;
- ✓ Уряду України (Міненерго) розробити та схвалити нормативно-правові акти на впровадження делегованих регламентів Єврокомісії у сфері встановлення вимог з екодизайну споживчих товарів, які довше функціонуватимуть та будуть більш пристосованими до повторного використання чи утилізації, та їх енергетичного маркування;

34 http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68665

35 https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66689

36 http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67234

37 http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69102

38 http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=67236

- ✓ Представникам громадськості, що працюють у сферах енергетики, змін клімату та захисту довкілля, сприяти більшій поінформованості споживачів щодо концепції «циркулярної» економіки, екологічного «сліду» товарів та послуг, а також сталого споживання;
  - Наприклад, доцільно регулярно проводити інформаційні кампанії щодо обрання більш екологічних товарів або товарів довготривалого використання, протидії грінвошингу тощо.

dixigroup

2020